

Foto: Eva Andersson, Korthuset, Göteborg.

Från redaktionen

Teorin om *livsformsanalys* är relativt okänd i Sverige. Detta nummer av *KVT* är ett försök att presentera den i en kvinnovetenskaplig kontext. Livsformsteorin är framför allt utvecklad av två danska etnologer. Thomas Højrup introducerade teorin 1983 i sin bok *Det glemte folk. Livsformer og centraldirigering*. Lone Rahbek Christensen utvecklade teorin och presenterade kvinnospecifika livsformer i sin bok *Hver vore veje. Livsformer, familietyper og kvindeliv* 1987. Sedan dess har det varit en livlig debatt mellan olika forskare i Danmark om teorin, dess empiriska användbarhet och framförallt dess möjlighet att studera samhällsförändring. Thomas Højrup och Lone Rahbek Christensens senaste bidrag (1989) är en artikel som presenterar »Strukturel livsformsanalyse». Dessutom har Lone Rahbek Christensen också medverkat med ett bidrag i detta nummer av *KVT*.

Att leva i en livsform innebär att leva i en

speciell kulturell kontext/praxis, det innebär att leva under speciella livsbetingelser och livsvillkor. I dagens Sverige lever kvinnor och män i olika kulturella kontexter vilket innebär att de är bärare av olika livsformer, de ser omgivningen och livet på olika sätt, med olika perspektiv. Även inom könen finns skillnader i vardagslivets betingelser. Vardagsverkligheten ser olika ut, både i produktion och i reproduktion. Eftersom livsformsanalysen behandlar människors villkor i och tolkningar av sin vardagsverklighet var det lämpligt att i detta nummer föra ihop presentationen av livsformsanalysen med en diskussion om kvinnors och mäns *vardagsliv*, samt en vision om det nya vardagslivet.

Forskning om vardagslivet och dess villkor är naturligtvis intressant för kvinnoforskare. Det kvinnliga subjektet och kvinnors villkor blir synliga i studier av vardagslivet. Även vad gäller forskning om vardagslivet har kvinno-

forskare i Danmark varit aktiva. Fyra danska kvinnoforskare kom 1988 ut med en antologi med titeln *Hverdagsliv, kultur og subjektivitet*. En av dessa var Charlotte Bloch, som skrev om »vardagslivets mellanrum» och om kvinnors situation när de blir arbetslösa. I detta nummer bidrar hon med en artikel där hon ser vardagslivet som ett analytiskt perspektiv. Utifrån en empirisk undersökning av utbildade arbetslösa kvinnor undersöker hon förhållandet mellan vardagslivsbetingelser och känslökvaliteter. Genom att beakta vardagslivets känslökvaliteter kan vi förstå kvinnors vardagslivsverklighet och handlingar och dessutom få en bättre grund för att ställa kvinnopolitiska krav, menar Charlotte Bloch.

*

De svenska forskare som arbetar med livsformsanalys och vardagslivsforskning kommer från en mängd olika discipliner. För sociologer och andra samhällsvetare kan kanske livsformsteorin innebära ett alternativ till andra teorier om social skiktning, som bygger på mer endimensionella materialistiska analysgrunder. Livsformsanalysen är mångdimensionell och ger tyngd åt både faktiska produktionsförhållanden (levnadsnivå) och åt villkor och värderingar (livskvalitet). Livsformsanalysen tar på detta sätt hänsyn till både form och innehåll. Studierna av kvinnors vardagsliv fokuserar kvinnors specifika livsvillkor och livsformer, innehållande obetalt arbete, reproduktion m m. Genom kunskaper om vardagslivet kan kvinnoforskarna formulera ett handlingsprogram och utveckla visioner om ett önskvärt nytt vardagsliv. Birgit Krantz försöker sig på detta i sin artikel. Hon menar att det är i grannskapet på den lokala nivån som lösningen till ett nytt vardagsliv ligger. Genom att även låta kvinnor få ansvar för den fysiska planeringen och decentralisera många samhälleliga uppgifter till den lokala boendegemenskapen kan »det nya vardagslivet» bli verklighet.

Livsformsanalysen presenteras som en teori och ett *analysredskap*. Vad som menas med analysredskap tolkas olika av olika forskare. Thomas Højrup och Lone Rahbek Christensen menar att man inte kan använda

teorin för att empiriskt placera människor i olika livsformer. Däremot kan man exemplifiera teorin med analyser och exempel ur enskilda personers vardagsliv, ett arbetssätt som Lone Rahbek Christensen använder i sin artikel här i *KVT*. Hon kontrasterar två kvinnor som lever i olika livsformer mot varandra och understryker att livsformsanalysen också är ett redskap för att tränga igenom den etnocentrism som präglar såväl forskning som politisk verksamhet.

Målet för livsformsanalysen är, enligt Thomas Højrup och Lone Rahbek Christensen, att förstå vilka livsvillkor som är grunden för olika kulturella värderingar och därigenom livsformer. Gunilla Bjerén tar i sin artikel upp frågan om livsformsanalysen kan användas på ett mer empiriskt sätt. Är det möjligt att placera in olika generationers kvinnor och män i livsformer efter deras försörjningsätt och analysera samhällsförändring utifrån detta?

*

Ett problem som aktualiseras i flera av artiklarna är *möjligheten till förändring*. Hur är samhällsförändring över huvud taget möjlig när livsformerna reproduceras till nästa generation? Vad är det som gör att samhällsutvecklingen fortgår och att »andelen» kvinnor och män som är bärare av olika livsformer förändras över tid? Livsformerna grundar sig framför allt på relationen till produktionsförhållandena. Men vad är det som gör att dessa förändras? På vissa ställen i artiklarna anar man att samhället i sig själv skulle vara en aktör som förändrar sig oberoende av de enskilda individerna som lever i det. Utvecklingen av produktionsförhållandena, tekniken och livsvillkoren sker, enligt samma synsätt, ovanifrån. Hur konstrueras i så fall våra visioner om ett »bättre» vardagsliv i framtiden? Kommer vi att få se det nya vardagslivet? Kan vi påverka samhällsutvecklingen genom att via visioner och politisk aktivitet arbeta för ett nytt vardagsliv? Kan studier av kvinnors vardagsliv ge oss idéer om vad kvinnor finner glädje i och därför borde få större möjligheter att utveckla? Är kanske vardagslivets mellanrum lösningen på förändringsproble-

met? Är det i dess brott, sprickor och övergångar som vi kan förändra oss och vår vardagsverklighet och gå över i en ny livsform?

I de försök till förändring som nu pågår med kollektivt boende, ekologiska byar och självförvaltning inom boendesfären etc är det främst mellanskiktens kvinnor som deltar. Ser visionen om »det nya vardagslivet» likadan ut för kvinnor i arbetarklassen? Visionen kan vara mer eller mindre tillämplig för kvinnor i olika livssituationer. Dess betydelse ligger i att den visar på tänkbara alternativ, varav vissa finns redan idag som praktiska förebilder, skriver Birgit Krantz i sin artikel.

Artiklarna aktualiserar alltså frågan om en *gemensam kvinnokamp* är möjlig. Man kan fråga sig om kvinnor med olika livsformer, som lever i olika vardagsverkligheter och »kulturer», har möjlighet att ha några gemensamma intressen? Har vi några gemensamma glädjeämnen? Livsformsanalysen kan ses som en kritik av enhetsperspektivet inom kvinnoforskningen. Det moderna differentierade samhället innebär enligt livsformsteorin att kvinnor lever i olika kulturer och

därigenom tolkar sin vardagsverklighet olika. Feminister och kvinnoforskare, liksom alla andra, är enligt livsformsteorin etnocentriska och får svårt att förstå andra kvinnors tolkningar, önskningar och aspirationer i livet. Kan livsformsteorin kanske hjälpa oss feminister att hitta politiska strategier för att uppnå jämställdhet mellan alla kvinnor och män? Eller innebär livsformsteorin att vi lever i ett etnocentriskt tillstånd som gör att vi aldrig kan förstå varandra och hitta gemensamma lösningar och gemensamma politiska krav? Är det möjligt att formulera gemensamma mål när vi har olika perspektiv på verkligheten?

*

Nästa nummer av *Kvinnovetenskaplig tidskrift* kommer ut i början av oktober och handlar om etnicitet: ett synnerligen aktuellt och viktigt ämne just nu, som är centralt speciellt i internationell forskning. Vi välkomnar artiklar, recensioner, rapporter, notiser, tips och synpunkter!